

بررسی مشکلات اجتماعی باغداران در استان گیلان

زهرا چنگیز دلیوند و سید علی نورحسینی نیایکی*

دانشجویان کارشناسی ارشد زراعت دانشگاه آزاد اسلامی واحد لاهیجان

*E-mail: Noorhosseini.SA@gmail.com

چکیده

تحقیق حاضر با هدف بررسی مشکلات اجتماعی باغداران استان گیلان از دیدگاه کارشناسان درگیر در طرح آمارگیری باغداری صورت گرفت. این مطالعه به روش پیمایش توصیفی در اسفند ماه ۱۳۸۹ انجام شد. جامعه آماری این تحقیق ۲۱ نفر از کارشناسان کشاورزی بودند. ۱۷ نفر از کارشناسان به طور تصادفی انتخاب و به عنوان حجم نمونه آماری مورد مطالعه قرار گرفتند. ابزار جمع آوری اطلاعات، پرسشنامه بود. با توجه به اینکه تحلیل چند پاسخی تکنیک مناسبی برای تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از سوالات باز پرسشنامه می‌باشد. لذا جهت تحلیل پرسشنامه فوق از این روش آماری استفاده گردید. نتایج نشان داد که تحصیلات پایین و بی سواد بودن اکثریت باغداران در صدر مسائل مطرح شده توسط کارشناسان قرار داشتند. در کنار این مشکل، مسائلی همچون وجود تفکرات سنتی و بیش از حد قدیمی در میان باغداران، عدم وجود اطلاعات کافی در زمینه باغداری و نگهداری باغ در میان باغداران، مهاجرت روستاییان به خصوص جوان‌ها به شهر و روی آوردن به مشاغل غیر از کشاورزی، نبود علاقه و رغبت زیاد به ادامه کشاورزی و باغداری، عدم دسترسی به دانش روز باغداری و قرار دادن آن در رأس امور باغداری، عدم وجود کلاس‌های آموزشی - ترویجی منظم برای باغداران، ارتباط اجتماعی ضعیف باغداران با فروشندگان نهاده‌ها، خریداران محصولات و سایر باغداران از مهمترین مسائل مطرح شده توسط کارشناسان بودند.

کلمات کلیدی: مشکلات اجتماعی، باغداری، کارشناسان، آمارگیر، استان گیلان

مقدمه

استان گیلان علی‌رغم اینکه یکی از کم وسعت‌ترین استانهای کشور میباشد، اما بدلیل مجاورت با دریای خزر یکی از مناطق مهم کشاورزی کشور است که محصولات باغی و زراعی استراتژیکی متعددی را در کشور پوشش می‌دهد. در عین حال در سالهای اخیر نوسانات و مشکلات زیادی در تولید این محصولات به وجود آمده است. در این میان مسائل اجتماعی می‌تواند بسیار تأثیرگذار باشد. به طوری که برای تحولاتی که در روستاها انجام می‌گیرد ترکیب دو نظریه نوسازی و روانشناسی - اجتماعی می‌تواند تا اندازه‌ای صادق باشد. در نظریه نوسازی، فن آوری نیروی محرکه تغییر اجتماعی است و عامل عمده تغییرات اجتماعی، ایدئولوژی افراد است. تغییر شرایط اجتماعی و اقتصادی جامعه تنها از راه آموزش به افراد امکانپذیر است تا به خود آیند و نیاز به اکتساب را بالا ببرند (جهانما، ۱۳۷۹). آگاهی اجتماعی از فعالیتهای توسعه و اجتماعی شدن افراد از مهمترین عنصر در پذیرش و مشارکت افراد در فعالیت‌ها به شمار می‌آید. مشارکت اجتماعی، چگونگی عمل، تفکر و احساس، خارج از فرد است و دارای قدرت اجبار و الزامی است که به کمک آن، خود را به فرد تحمیل می‌کند. افراد در صورت داشتن تصور پاداش، مرجح بودن مشارکت برای آنان و اطمینان از تأثیر آن در تصمیمات و رضایت بخش بودن کارها و همچنین با وجود آگاهی از موانع و سدها، نداشتن هراس، بخوردار بودن از انگیزه و وجود مشوق‌ها، براساس موقعیت افراد و تجارب مثبت، در امور مشارکت می‌کنند. نتایج برخی تحقیقات نشان داده است که منزلت اجتماعی بالا، متأهل بودن، سن و مذهب افراد، فعالیت سیاسی، درآمد بالا، میزان تحصیلات، شغل بهتر، اعضای شورا و سازمان‌های عمومی، استفاده از رسانه‌های جمعی در روند فعالیت-

های جامعه اهمیت زیادی دارد (قاسمی، ۱۳۸۴). تحقیق حاضر نیز با هدف بررسی و شناسایی مشکلات اجتماعی باغداران استان گیلان صورت گرفت.

مواد و روش ها

این مطالعه به روش پیمایش توصیفی در اسفندماه ۱۳۸۹ در استان گیلان صورت گرفت. جامعه آماری این تحقیق را کارشناسان درگیر در طرح آمارگیری باغداری تشکیل می دادند که شامل ۲۱ نفر بودند. ۱۷ نفر از این کارشناسان به عنوان حجم نمونه آماری مورد مطالعه قرار گرفتند. ابزار جمع آوری اطلاعات، پرسشنامه بود. با توجه به اینکه تحلیل چند پاسخی تکنیک مناسبی برای تجزیه تحلیل داده های حاصل از سوالات باز پرسشنامه ها می باشد، لذا جهت تحلیل سوال مربوط به مشکلات اجتماعی باغداران از این روش آماری استفاده شد. ابتدا حداکثر تعداد پاسخ ها توسط افراد مورد مطالعه مشخص گردید. ۸ پاسخ توسط یک کارشناس بیشترین پاسخ ارائه شده بود که ۸ متغیر تعریف گردید. همچنین ۲۳ نوع مشکل توسط کلیه کارشناسان مطرح شده بود که به این مشکلات مطرح شده کدهای ۰۱-۲۳ داده شد. داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS₁₆ مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفتند.

نتایج و بحث

نتایج این تحقیق نشان داد که تحصیلات پایین و بی سواد بودن اکثریت باغداران مهمترین مشکل اجتماعی باغداران بود. به طوری که ۱۱/۷ درصد پاسخ ها در رابطه با این مسئله عنوان شد. طبق مطالعات انجام شده تحصیلات، درآمد و رتبه شغلی افراد در تعیین پایگاه اقتصادی و اجتماعی بسیار تأثیر گذارند. محققان معتقدند احتمال بیشتری وجود دارد که افراد تحصیل کرده، ثروتمند و بهره مند از مهارت های حرفه ای بالاتر، واجد ایستارهای مشارکت جویانه باشند (نوروزی و بختیاری، ۱۳۸۸). وجود تفکرات سنتی و بیش از حد قدیمی در میان باغداران دومین مشکل اساسی باغداران استان گیلان بود. به طوری که ۱۰/۴ درصد از کل پاسخ های مطرح شده توسط کارشناسان در رابطه با این مشکل اجتماعی بود. عدم وجود اطلاعات کافی در زمینه باغداری و نگهداری باغ در میان باغداران سومین مشکل مطرح شده از مجموع ۲۳ مشکل ذکر شده توسط کارشناسان بود که ۷ نفر از پاسخگویان (۴۱/۲٪) این مسئله را ذکر کردند. مهاجرت روستاییان به خصوص جوان ها به شهر و روی آوردن به مشاغل غیر از کشاورزی ۹/۱ درصد از مجموع ۷۷ پاسخ مطرح شده را شامل می شد. ۵ نفر از کارشناسان (۲۹/۴٪) نبود علاقه و رغبت زیاد به ادامه کشاورزی و باغداری را مطرح کردند. عدم دسترسی به دانش روز باغداری و قرار دادن آن در رأس امور باغداری از جمله مسائل و مشکلاتی بود که ۶/۵ درصد از پاسخ ها را شامل می شد. ۴ نفر از کارشناسان درگیر در طرح آمارگیری باغداری استان گیلان (۲۳/۵٪) عدم وجود کلاس های آموزشی - ترویجی منظم برای باغداران را به عنوان یکی از مشکلات اجتماعی پیش روی باغداران مطرح کردند. یکی دیگر از مسائل و مشکلاتی که توسط کارشناسان مطرح شد ارتباط اجتماعی ضعیف باغداران با فروشندگان نهاده ها و خریداران محصولات و همچنین سایر باغداران بود که ۵/۲ درصد از کل پاسخ ها را شامل می شد. ۳/۹ درصد از کل پاسخ ها مربوط به مشکل جمعیت زیاد از لحاظ بعد خانوار در روستاهای استان گیلان بود که توسط ۱۷/۶ درصد از پاسخگویان (۳ نفر) عنوان شد. از دیگر مسائل و مشکلاتی که توسط ۳ نفر از کارشناسان (۱۷/۶٪) حاضر در طرح فوق مطرح شد، نبود آموزش های لازم در رابطه با میزان و زمان مصرف نهاده ها بود. محققان معتقدند که اختصاص یارانه های اضافی به کودهای شیمیایی مصرف غیر بهینه آنها را تشدید می کند و عدم پایداری محیط زیست را به همراه خواهد داشت. علی رغم مسائل مطرح شده کمبود چنین

نهاده‌هایی عدم تولید را در بسیاری موارد به وجود آورده است که نیاز به تأمل بیشتری دارد. عدم اعتماد کافی و لازم به کارشناسان بخش کشاورزی به دلیل عدم ارائه خدمات مناسب و عدم اطمینان به علم کشاورزی و عدم پذیرش نکات تخصصی از سوی باغداران از مسائل مهمی بودند که ۱۷/۶ درصد از پاسخگویان هر یک از این مسائل را عنوان کردند. عدم پذیرش تکنولوژی‌های جدید و مدرن در زمینه نگهداری و طراحی باغات هم از جمله مسائلی بود که ۲/۶ درصد از کل پاسخ‌ها را در بر گرفت. یکی از مهمترین عوامل مؤثر بر ایجاد نوسان در تولید محصولات کشاورزی میزان استفاده از نهاده‌های مختلف، به ویژه نهاده‌های جدید است. این نهاده‌ها، از جمله بذور ارقام پرمحصول، کودهای شیمیایی و آفت‌کش‌ها که از اجزای اصلی در استفاده از فناوری ارقام پرمحصول هستند، موجب افزایش بهره‌وری فعالیت‌های کشاورزی می‌شوند. این در حالی است که، استفاده از این نوآوری‌ها می‌تواند به طور همزمان باعث افزایش نوسانات تولیدی و در نتیجه، افزایش ریسک تولید نیز می‌شود. بنابراین پذیرش تکنولوژی به ویژه در کشاورزی کشورهای در حال توسعه به دلیل ناتوانی و عدم تمایل بعضی از تولیدکنندگان به تطبیق سطوح نهاده‌ها به علت آشنایی آنها با سیستم‌های کشاورزی سنتی و همچنین وجود محدودیت‌های نهادی و فرهنگی در این کشورها و در نتیجه، افزایش ریسک تولید یک مسئله اساسی است (ترکمانی و شجری، ۱۳۸۵). مجبور بودن به باغداری به دلیل نداشتن شغل مناسب و در برخی موارد شغل دوم، عدم دسترسی باغداران به عاملین ترویج در روستاها، عدم اطلاع‌رسانی و آگاهی دادن مناسب توسط رسانه‌ها و نظام‌های ارتباطی، نگاه سطح پایین جامعه به شغل باغداری و ارزش قائل نشدن برای باغدار هر کدام توسط ۱۱/۸ درصد پاسخگویان مطرح شد. سایر مسائل مطرح شده در انتهای جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱: فراوانی مشکلات اجتماعی باغداران استان گیلان از دیدگاه کارشناسان درگیر در طرح آمارگیری باغداری

رتبه	مشکلات اجتماعی	فراوانی پاسخ‌ها	درصد پاسخ‌ها	درصد موردها
۱	تحصیلات پایین و بی سواد بودن اکثریت باغداران	۹	۱۱/۷	۵۲/۹
۲	وجود تفکرات سنتی و بیش از حد قدیمی در میان باغداران	۸	۱۰/۴	۴۷/۱
۳	عدم وجود اطلاعات کافی در زمینه باغداری و نگهداری باغ در میان باغداران	۷	۹/۱	۴۱/۲
۴	مهاجرت روستاییان به خصوص جوان‌ها به شهر و روی آوردن به مشاغل غیر از کشاورزی	۷	۹/۱	۴۱/۲
۵	نبود علاقه و رغبت زیاد به ادامه کشاورزی و باغداری	۵	۶/۵	۲۹/۴
۶	عدم دسترسی به دانش روز باغداری و قرار دادن آن در رأس امور باغداری	۵	۶/۵	۲۹/۴
۷	عدم وجود کلاس‌های آموزشی - ترویجی منظم برای باغداران	۴	۵/۲	۲۳/۵
۸	ارتباط اجتماعی ضعیف باغداران با فروشندگان نهاده‌ها، خریداران محصولات و سایر باغداران	۴	۵/۲	۲۳/۵
۹	جمعیت زیاد از لحاظ بعد خانوار در روستاهای استان گیلان	۳	۳/۹	۱۷/۶
۱۰	نبود آموزش‌های لازم در رابطه با میزان و زمان مصرف نهاده‌ها (کود، سم، ماشین‌آلات و ...)	۳	۳/۹	۱۷/۶
۱۱	عدم اعتماد کافی و لازم به کارشناسان بخش کشاورزی به دلیل عدم ارائه خدمات مناسب	۳	۳/۹	۱۷/۶
۱۲	عدم اطمینان به علم کشاورزی و عدم پذیرش نکات تخصصی از سوی باغداران	۳	۳/۹	۱۷/۶
۱۳	عدم پذیرش تکنولوژی‌های جدید و مدرن در زمینه نگهداری و طراحی باغات	۲	۲/۶	۱۱/۸
۱۴	مجبور بودن به باغداری به دلیل نداشتن شغل مناسب و در برخی موارد به عنوان شغل دوم	۲	۲/۶	۱۱/۸
۱۵	عدم دسترسی باغداران به عاملین ترویج در روستاها	۲	۲/۶	۱۱/۸
۱۶	عدم اطلاع‌رسانی و آگاهی دادن مناسب توسط رسانه‌ها و نظام‌های ارتباطی	۲	۲/۶	۱۱/۸
۱۷	نگاه سطح پایین جامعه به شغل باغداری و ارزش قائل نشدن برای باغدار	۲	۲/۶	۱۱/۸

۱۱ و ۱۲ اسفندماه ۱۳۹۰ دانشگاه آزاد اسلامی خوراسگان دانشکده کشاورزی

۵/۹	۱/۳	۱	عادت کردن باغداران به دریافت خدمات رایگان از جهاد کشاورزی و مراکز خدمات کشاورزی	۱۸
۵/۹	۱/۳	۱	اهمیت ندادن رسانه های عمومی به مسائل و مشکلات پیش روی باغداران	۱۹
۵/۹	۱/۳	۱	عدم ارتباط مستقیم باغداران با خریداران و مصرف کنندگان محصولات باغی	۲۰
۵/۹	۱/۳	۱	حضور افراد غیر بومی در روستاها و در نتیجه اختلاف سلیقه در مدیریت کشاورزی در روستاها	۲۱
۵/۹	۱/۳	۱	تبلیغات نادرست و بیان راهکارهای غیر معقول از سوی شرکت های خدماتی و مؤسسات ترویجی	۲۲
۵/۹	۱/۳	۱	عدم امکان بیمه شدن کشاورزان و باغداران در سازمان های معتبر بیمه اجتماعی	۲۳
۴۵۲/۹	۱۰۰	۷۷	جمع	

منابع

۱. ترکمانی، ج. و شجری، ش. ۱۳۸۵. بررسی اثر ریسک تولید بر پذیرش فناوری های نوین: مطالعه موردی بذر گندم در استان فارس. مجله علوم و فنون کشاورزی و منابع طبیعی. ۱۰(۴): ۴۸۹-۵۰۱.
۲. جهان نما، ف. ۱۳۷۹. عوامل اجتماعی- اقتصادی مؤثر بر پذیرش رقم جدید لوبیا چیتی: مطالعه موردی بهره برداران شهرستان خمین، استان مرکزی. اقتصاد کشاورزی و توسعه. سال هشتم. شماره ۳۱. صفحات ۲۶۱-۲۸۷.
۳. قاسمی، م.ع. ۱۳۸۴. بررسی عوامل اجتماعی- اقتصادی مؤثر بر میزان مشارکت روستاییان در طرح های عمرانی: مطالعه موردی بخش مرکزی شهرستان کاشان. روستا و توسعه. ۸(۴): ۷۹-۱۱۲.
۴. نوروزی، ف. و بختیاری، م. ۱۳۸۸. مشارکت اجتماعی و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن. فصلنامه راهبرد. سال هجدهم. شماره ۵۳. صفحات ۲۴۹-۲۶۹.

Evaluation of Social Problems of Gardeners in Guilan Province

Zahra Changiz Dalivand and Seyyed Ali Noorhosseini Niyaki*

M.Sc. Students of Agronomy, Lahidjan Branch, Islamic Azad University, Lahidjan, Iran

*Corresponding Author E-mail: Noorhosseini.SA@gmail.com

Abstract

This study was conducted in order to find out the social problems of gardeners in Guilan province from viewpoint of actuary experts of gardening. This study was carried out by descriptive survey at March 2011. Target population was formed from 21 agriculture experts that sample size was including 17 experts. Questionnaire was used as the main tool to collect data. Data was analyzed using the multi-response analysis. Results showed that the little education level and illiteracy among more gardeners were at top of represented issues by experts. Also, thoughts of traditional among gardeners, lack of adequate information regarding gardening among gardeners, migration of rural gardeners to city and job change, interest lack of gardeners for continue of agricultural and gardening, lack of accessibility to knowledge of gardening, lack of accessibility to educational-extensional classrooms, poor social relationships of gardeners with suppliers of agriculture inputs, products buyers and other gardeners were among the most important issues presented by experts.

Key word: Social problems, Gardening, Experts, Actuary, Guilan Province.